

## Maig del 68 i la Societat de l'Espectacle, mig segle després



\* \* \*

Enguany s'han complert cinquanta anys d'ençà d'uns aixecaments populars més importants del l'era moderna, el Maig del 68. Deu milions de persones van ocupar fàbriques, universitats i edificis públics arreu de l'hexàgon francès, reclamant canvis amplis i profunds en la vida social, i provocant, durant més d'un mes, una completa aturada del funcionament habitual de l'economia i de la política del país. El Maig del 68 francès va ser la màxima expressió d'un esperit de rebel·lió popular i d'anhel de llibertat que va irrompre arreu del món a finals dels anys seixanta: des dels Estats Units d'Amèrica al Japó, passant per Mèxic, Alemanya, Polònia i Txecoslovàquia, arreu van sorgir brots socials rupturistes i regeneradors.

Potser no és casual que l'any anterior, també a França, es publicàs un dels llibres d'anàlisi social més aguts, reveladors i significatius del segle XX, *La Societat de l'Espectacle*. Es tracta de l'obra seminal de Guy Debord, escriptor, cineasta i, sobretot, revolucionari que va fundar i liderar la Internacional Situacionista, una organització d'intel·lectuals i artistes que es va ocupar de renovar, impulsar i actualitzar el projecte de transformació cap a una nova societat d'arrel democràtica i llibertària. En el llibre, Debord estudia, a través de 221 tesis escrites amb un llenguatge abstracte i sintètic, de quina manera les dinàmiques de la mercaderia i

de la burocràcia esdevenen dinàmiques de falsejament i manipulació massiva durant el segle XX.

Durant el passat maig del 2018 es van fer diversos actes i gestos de commemoració del Maig del 68, i jo no vaig poder deixar de reflexionar novament sobre una qüestió que porta anys voltant per les meves neurones, a saber: quina rellevància i utilitat pot tenir, avui en dia, recordar els fets i les idees de 1968 i pensar sobre les tesis de la Societat de l'Espectacle? En aquest breu article hi ha alguns apunts a mode de resposta.

\* \* \*

Aquells que ocupen la cúspide de la piràmide social i que posseeixen molt més poder que la immensa majoria de persones sempre han recorregut, per a promoure els seus interessos i protegir les estructures socials establertes, a l'engany, la distracció i la mentida. Això és una evidència històrica que naturalment ha estat sovint ocultada, però que, tanmateix, Maquiavel ja va constatar descarnadament al segle XVI; en el segle XX va palesar novament el ministre de propaganda nazi, Joseph Goebbels, amb els seus «11 principis de la propaganda»; i, ja en el segle XXI, ha estat expressada amb tanta eloqüència com cinisme en el *best seller* de Robert Greene, *Les 48 lleis del Poder*.

Però, si bé la dominació sempre ha sigut un focus de falsedat, no és fins al segle XX que les velles astúcies de l'engany, la distracció i la mentida assoleixen una escala, una incidència i una sofisticació sense precedents, fins al punt que pràcticament tot l'imaginari social dominant esdevé falsejat i tot l'ordre social establert, manipulat. Guy Debord és un dels més notables i aguts analistes d'aquest fenomen, que designa amb la noció de «l'Espectacle».

Què és exactament «l'Espectacle» i com opera?

Quan l'esfera pública està dominada pels grans mitjans periodístics, i aquests, al seu torn, estan controlats per elits burocràtiques, culturals i mercantils, les notícies i les tendències d'opinió que apareixen als *mass media* i la manera com són abordades, resulten ser talment com un teatre de titelles on aquells qui decideixen allò que el públic percep en cada moment estan movent els fils des de la penombra, i allò que apareix a la vista de tots és essencialment un espectacle.

Així, l'objectiu principal de moltes notícies que emeten els *mass media*, la seva raó de ser, no és informar d'allò més important per a què la ciutadania sigui conscient

de la realitat d'una forma més o menys objectiva i pugui prendre decisions deliberades i elaborar opinions contrastades, tal com convé a una societat democràtica. Tant de bo fos així, però, ara per ara, aquesta és merament la ideologia justificativa i il·lusòria, la retòrica capciosa de l'Espectacle. La realitat és més aviat que quan se'ns informa d'una notícia o quan es genera una nova tendència d'opinió o de debat sobre un cert tema a partir d'un cert esdeveniment, els objectius primordials que es persegueixen són, com en tot espectacle, en primer lloc, *distreure i entretenir* els espectadors, i, en segon lloc, *fer-los sentir i pensar* de determinada manera.

Distreure i entretenir a la població és com lubricar els engranatges del sistema estatal-mercantil contemporani. És essencial per al seu bon funcionament. És per això que l'Espectacle genera i amplifica problemes de caràcter insubstancial: cal que la població s'entretengui intentant resoldre'ls i d'aquesta manera romangui distreta de la resolució dels problemes realment importants, els problemes fonamentals i transcendents de la societat contemporània. Així, l'Espectacle es presenta sota una multiplicitat d'aspectes (tendències polítiques diverses, estils de vida contrastants, concepcions contraposades,... ) per estimular als espectadors a emetre un judici o a escollir una o altra d'aquestes alternatives. D'aquesta manera s'aconsegueix que els espectadors no posin en tela de judici les estructures socials fonamentals, les convencions de l'imaginari dominant ni els interessos principals de les elits de poder: estan massa distrets amb altres afers que semblen més importants ja que apareixen constantment en l'Espectacle.

Per a l'analista i investigador Noam Chomsky, la distracció és l'estratègia primordial de control social avui en dia; la primera referència en el seu article «Les 10 estratègies de la Manipulació Mediàtica».

La importància que té la distracció i l'entreteniment de la població va ser també ressaltada el 1995 per l'ideòleg neoliberal i assessor de la Casa Blanca Zbigniew Brzezinski, qui va encunyar el concepte de *entetainment* (*tittytainment*) per a designar una nova forma d'entreteniment que té per objectiu deliberat sedar i apaivagar la gran majoria de la població. Segons Brzezinski, és menester que la població no causi disruptcions a l'ordre establert, és a dir, que no pensi sobre qüestions importants, que no s'organitzi al marge del sistema dominant i que no actuï per a millorar substancialment la societat. Així doncs, l'*entetainment*, "[...] una barreja d'entreteniment mediocre i vulgar, porqueria intel·lectual, propaganda i elements psicològics i físicament nutritius que satisfarien l'ésser humà, el mantindrien convenientment sedat, perpètuament ansiós, submís i servil davant dels dictats de la minoria que decidiria el seu destí" (Gabriel Sala, *Panfleto contra la*

*estupidez humana*), és una tendència important de l'Espectacle, especialment en les darreres dècades.

Però tant o més important que l'*entetament* és l'altre objectiu fonamental de l'Espectacle, a saber: que els espectadors avesats a pensar sobre qüestions polítiques, ètiques i socials, pensin i sentin de determinada manera sense que siguin conscients que el seu pensament i sentiment ha estat imbuït i curiosament dirigit per mitjà d'uns esdeveniments generats per l'Espectacle i d'uns comentaris orquestrats per l'Espectacle. Podem designar aquesta tendència de l'Espectacle amb el terme d'«enginyeria social» o «manipulació ideològica i psíquica massiva».

Si bé la creença majoritària avui en dia és que primer sorgeixen els esdeveniments i després es converteixen en notícia, la realitat, a parer meu, tendeix a ser a la inversa: molt sovint són els *mass media* els que donen lloc i fan possibles certs esdeveniments, i molt sovint aquests són creats i menats, de forma tant deliberada com oculta, amb la finalitat de donar lloc a certes notícies que, al seu torn, imbuiran d'un cert sentiment i/o pensament en la població d'espectadors.

És que la realitat social efectiva i l'Espectacle estan profundament entrellaçats. Així ho explica Debord en un lúcid passatge: *"No es pot oposar abstractament l'espectacle i l'activitat social efectiva; aquest desdoblament es desdobra al seu torn. L'espectacle que inverteix allò real es produeix efectivament. Alhora, la realitat viscuda és materialment envaïda per la contemplació de l'espectacle, i reproduceix en si mateixa l'ordre espectacular concedint-li una adhesió positiva. La realitat objectiva és present en ambdós costats. Cada noció així fixada no té altre fons que el seu pas a l'oposat: la realitat sorgeix en l'espectacle, i l'espectacle és real. Aquesta alienació recíproca és l'essència i el sosteniment de la societat existent."*

En altres paraules, l'Espectacle inverteix i modela la consciència dels espectadors i els fa còmplices de la generació d'una realitat falsejada. El triomf de l'Espectacle és la realització d'allò que advertia Malcom X ja als anys 1950: *«Si no estàs prevengut enfront dels mitjans de comunicació, et faran odiar a l'oprimit i estimar a l'opresor.»*

En resum, el propòsit fonamental de l'Espectacle mediàtic és sempre generar certs efectes en l'espectador sense que aquest sigui conscient d'aquest propòsit primordial d'allò que està veient, escoltant, llegint o d'allò en què està participant. La «Societat de l'Espectacle» és una forma de societat en la qual les principals relacions socials estan fortament condicionades o directament conduïdes per l'Espectacle.

Però la Societat de l'Espectacle no és un fenomen exclusiu dels *mass media*. Malgrat que aquests en siguin el focus principal, l'Espectacle arriba més enllà. S'immisceix

en la vida individual, en l'experiència psíquica personal, generant dinàmiques en les quals ens vivim com un espectacle, és a dir, dinàmiques en les quals resulta més important el semblar que el ser. Per exemple, quan una persona està viatjant i està més preocupada per les fotografies i comentaris que penja a les xarxes socials que per la qualitat de la seva experiència i per la interacció amb allò que l'envolta, podem dir, sense dubte a equivocar-nos, que l'Espectacle s'ha immiscit en la seva vida personal. Així ho enunciava Guy Debord al 1967: "La vida social ha sofert la declinació del ser en el tenir, i del tenir en el simplement semblar".

\* \* \*

El Maig del 68, en els seus millors aspectes, pot ser considerat una revolta antiespectacular. Tot i que les dinàmiques de l'Espectacle, naturalment, no van deixar d'operar i d'influir en els fets en cap moment, una part important de la població francesa va aconseguir posar en tela de judici el conjunt de l'ordre social, desmarcant-se de les tendències de l'Espectacle i obrint les portes d'una forma de vida substancialment més autèntica.

I això és, probablement, el més important del Maig del 68. És per això que aquest és un fenomen històric que, mig segle després, s'escau recordar i reflexionar. Si bé avui podem elaborar plantejaments de transformació (r)evolucionaria molt més integrals, acurats i madurs que els de 1968 i estem en condicions de realitzar experiències que superin la d'aleshores en diversos aspectes, hi ha, tanmateix, alguns elements que van emergir amb força durant aquella memorable primavera que convé que tinguem molt presents, i que, en la mesura del possible, els cultivem i els renovellem per a concebre i posar en pràctica els processos (r)evolucionaris del segle XXI.

I és que no van ser manifestacions rutinàries ni vagues reivindicatives, allò de 1968. I, malgrat la ingenuïtat de bona part del moviment, no va ser pas una mera revolta de joves somiatruïtes, allò. Tampoc va ser, com pretenen alguns, la festa d'inauguració dels Nous Moviments Socials: l'ecologisme, la contracultura hippie i altres tendències emergents van tenir un cert paper en els fet, però no en van ser els protagonistes. I, sens dubte, allò de 1968 no va ser una mobilització ciutadana atada i teledirigida des dels *mass media*, tal com ho estan essent algunes en els darrers anys.

Maig de 1968, malgrat les seves deficiències, immadureses i desencerts, va ser una *gran temptativa revolucionària*, que, en els seus millors aspectes, ens recorda que, ja sigui com a societat, ja sigui com a individus, ens podem desconnectar, ens podem emancipar, ens podem alliberar,... de les dinàmiques de l'Espectacle. Quan ho fem, ens trobem amb diverses dificultats, sens dubte, però també assolim una vida més autèntica, és a dir, una vida més viva i vivificant.

«*Plutôt la VIE*».

*Blai Dalmau Solé*  
*Alt Empordà, 23 de Novembre del 2018*

